

Jacques Maritain, *Éléments de Philosophie*. II. L'ordre des concepts. 1. — *Petite logique*. (Logique formelle). Paris, 1923.

Profesor Katoličkog Instituta u Parizu J. Maritain nakan je izdati svoje *Elemente* u sedam svezaka. Naslovljeni je svezak drugi, nakon prvoga (već u 6. izdanju): *Opći uvod u filozofiju*. Ovaj drugi svezak predleži samo u prvom svojem dijelu (*Formalna logika*), dok će drugi dio biti *Materijalna (veća) logika*. Iza ovog drugog dijela objelodaniti će *Kritiku*, koja je po njegovom shvaćanju sastavni dio (zajedno sa *Ontologijom* i *Teodicejom*) *Metafizike*. U rasporedu svezaka dolazi *Metafizika* na 5. mjestu, a 3. i 4. mjesto ustupljeno je *Kozmologiji* i *Psihologiji*, te napokon 6. i 7. svezak donosi *Etiku* i *Historiju filozofije*.

U objašnjenju samog naslova treba znati, da je u ovoj knjizi provedena analiza ili raščlanba one razumske tvorine, koja je zapravo instrumentat znanstvenog našeg saznavanja, a to je *doimak* (*raisonnement*). Dakako da je ova misaona tvorina kompleksna, pa zato će formalna logika prethodno razmotriti i ove sastavne elemente, koji konstituiraju samu funkciju *doumljivanja*. Kod *Male logike* (*Logica minor*) dolaze u obzir samo formalni uvjeti t. j. ona pravila, po kojima je *doimak* korektno ili valjano konstruiran (u tome je njegova forma ili *pravilna dispozicija*). Ta je nauka predmetom *Aristotelovih Analitika* protera; zato su ju i zvali *skolastici* »*resolutio prioristica*«.

Drugi dio logike t. zv. *Velika Logika* raspravljati će o *materijalnim uvjetima* *doumka* t. j. o samom

sadržaju s obzirom na njegovu potpunu izvjesnost (nužnost, istinitost). I tu će dakako biti iznajprije govora o *pojmovnim sadržajima* (*universalija!*), te o *sudovima*, a napokon o *ispravnom dokazivanju* (*obrazlaganju*). Ovakova je analiza bila predmetom *Aristotelovih Analitika* histera; i otuda kod *skolastika* naziv »*resolutio posterioristica*«.

Maritain nas više ispunja posebnim očekivanjem, nego da bismo već sada (iza 2. sveske) mogli stvoriti *definitivni sud* o njemu. *Didaktički* je upravo savršen, možda i suviše *skrupulozan* u *marginalnom koncepciranju* teksta. Kako odgovara *glavnom naslovu* (*Elementa*) i *pišćevoj namjeri*, knjiga je kao *udžbenik* u osnovnim pitanjima jasna i pregledna, *vođeci čitaoca* po sigurnom *utreniku*, a bez ikojeg *zastranjivanja* u *sporedna mišljenja*. Tek je zanimivo *dočekati* *Veću Logiku*, a osobito *Kritiku*, kojom se istom *zaplovi* u *otvoreno more filozofije*. Sačekati je dakle, da se ovdje ogleda *filozofijska snaga* J. Maritaina.

Z.

J. Donat S. J., *Logica et Introductio in Philosophiam christianam* (Oeniponte, Innsbruck 1922.); *Ontologia* (1921.); *Psychologia* (1923.).

Objavljajući ovo 4. i 5., *ispravljeno* i *uvećano* izdanje, ne zalazimo u *detaljno kritičko ocjenjivanje* već zato, što su *Donatova djela* izrađena kao *udžbenici*, koji su i *predobro poznati*. Znači *opetovati* *prve* i *posve ispravne kritike*, da je *Donat* kao *pisac skolastičkih udžbenika* *prvorazređan*; a *time se hoće istaknuti jasnoća prikazivanja*, *pouzdanost nauke* i *uvaženje savremenog razvitka filozofije*. *Donat* se

može preporučiti kao jedan od najprikladnijih autora za školsku porabu.

Beat Reiser O. S. B., System der Philosophie; sv. I. Formalphilosophie oder Logik (Benziger 1920.).

Za samu školsku porabu bilo bi ovo djelo preopsežno (malne 500 str.). Nakon uvoda u filozofiju raspravlja 1. dio (Elementarlehre) o pojmu, sudu i domku, a za tim 2. dio (Wissenschaftslehre) obuhvata heuristiku (topku i metodiku), sistematiku i enciklopediku. U tome opsegu razvedeno djelo odgovora samouku, pa i učitelju, koji analitičkom metodom hoće da se potpuno orijentira u logici. Pisano je lakim jezikom, s primjerima i veoma uvjerljivo, te se preporučuje kao podesna lektira.

Karl Raab: Der Weg Gottes. Biblische Katechesen. Erster Teil. Altes Testament.

Pisac je tog djela poznat radnik na teoretskom i praktičnom polju katehiziranja. Poput mnogih drugih radi i on neumorno bilo na već utrim putevima, bilo opet da traži nove, koji će onda da posluže kao smjernice daljemu nastojanju. Neke su od tih kateheza bile već otštampane u stručnim listovima i dobro su bile primljene, a to je autora i potaklo, da je odlučio obraditi cijelu vjersku i čudorednu nauku na osnovi critica iz biblijske povijesti. On je pristaša najtješnje veze u pučkoj školi između sviju grana religijske obuke, i ne pozna zasebnog obučavanja u katekizmu, a zasebnog u bibliji. Knjiga je u prvom redu namijenjena nepodijeljenim seoskim školama, a gradivo je tako obradeno, da se istodobno prolazi sa svima godištima, ali će

knjiga dobro doći i onima, koji rade u školama podijeljenim.

Sto se tiče načina obradbe držao se je pisac formalnih stupnjeva. Svaka kateheza čini zaokruženu cjelost, u kojoj je stalan neki katekizamski nauk jasno i određeno obraden. Osobita pažnja posvećena je produbljivanju grade (pretresivno) na osnovi razgovora između daka i učitelja, gdje se djeca upoznaju s karakterom pojedinih lica, razlozima rada i etičnosti njihovih činova. Biblijske se pripovijesti iznose najprije u cjelini, da ih djeca uzmognu s potrebitim interesom i veseljem saslušati, a kad su ih kasnije na osnovi ponavljanja upamtila, obraduje se tako gradivo, da učenici sami nalaze formulaciju nauke, koja je u njoj. Primjena grade nije uvijek istom na kraju lekcije, nego gdje se daje najnaravnije udesiti: sad kod produbljivanja, sad na kraju pripovijesti ili na kraju zaokruženog nekog materijala. U katehezama nije obradena grada u najsitnijim detaljima, tako da su u knjizi otštampani već i odgovori, koje će djeca dati na pojedina pitanja, pa se onda na njihovu osnovu dalje radi, nego su obradene više kao u puta i primjer, kako valja obrađivati gradivo, a onaj sitni rad, taj će se već sam od sebe razviti; njega će odrediti odgovori, koje će djeca doista dati. Neke kateheze su obradene kao nacrti, skice, ali na širokoj osnovci, tako, da se jedva razlikuju oblikom i načinom obradbe od onih, koje su potpuno izvedene.

Knjiga ima 162 str. običnog školskog formata (novi će zavjet doskora izaći), a dobiva se u knjižari Ludwiga Auera, Donauwörth i stoji 10 Din.

Karl Raab: Katholisches Religionsbüchlein für die Grundschule.
Ludwig Auer, Donauwörth.

Knjiga ta proširuje i privodi u život zasade, koje postaviše s obzirom na katehetsko obučavanje Mey, Stieglitz i Pichler, i u mnogom se podudara s kršćanskim naukama za prvenice ljubljanskog katehetskog društva. No autor se je u iznošenju grade držao i određenog nekog sistema i time se najviše odijelio od svojih prethodnika, koji se držali sistema samo onda, kad se on sam nadavao iz materijala. Kako je pisac odabrao bibliju za vodič u obuki, otpada dakako sistem, na kog smo navikli u Deharbe-Linderu. Sistematsko iznošenje gradiva ne znači dakle ovdje donošanje katekizamskih nauka logičkim skljedom, nego se radi o stalnom zornom podavanju vjersko-ćudorednih istina. Cijelo gradivo grupirano je oko središnjih ideja: Bog i život s Bogom, mšljenje o Bogu, s Bogom i pred Bogom. Najprije se govori o Bogu Stvoritelju, potom o Bogu Otkupitelju; zatim o Bogu Posvetitelju, da se potkraj iznese nauka o Bogu, koji je naš konačni cilj.

Gdje se — kao u nas — daje djeci katekizam već u drugom godištu u ruke, polučit će se istina logičnije razvijanje nauke o spasenju nego u onom, kad se religijske istine uzimlju u direktnoj vezi s biblijom, ali je drugo pitanje, može li se podati djeci jasno i razumljivo poznavanje tih istina, ako ih ne podajemo u direktnoj vezi i na osnovu biblije. U nižim će godištima biti uvijek opravdaniji historijski red u iznošenju grade od onog spekulativnog u tri glave. — Ne smije se dakako kod ovakovog historijskog

preduzimanja grade zaboraviti ni na tok crkvene godine bez česa o pravom životu u Crkvi i s Crkvom ne može biti ni govora.

U knjizi se podržaje živa veza ne samo između biblije i katekizma (sadržane u biblijskim ulomcima nauke iznose se u formi pitanja i odgovora potkraj ulomka) nego i između liturgije i molitava. Gradivo biblijsko iznosi se kratko, u skladu s duševnim razvitkom djece, a pomno se izbjegava sve suvišno: mjesta, imena, godine. Ma da je pisac pristao iznošenja vjerske grade, da takoj kažem, u nevezanoj formi, gdje bi se u tekstu knjige glavna nauka krupnijim slovima markirala, ipak je zadržao uobičajen oblik pitanja i odgovora uvjeren, da će još dugo trebati prije, nego se prekine s tradicijom.

Iako se, prema našoj naučnoj osnovi, ne može ova knjiga upotrijebiti kod nas kao direktno pomagalo za školsku pripravu, svakako će čitanje njezino mnogo pomoći pravom razumijevanju potrebe što konkretnijeg podavanja obćenog gradiva.

Das Arbeitsprinzip im Religionsunterricht der Grundschule od Ivane Huber i Karla Raaba. (Verlag Joseph Kösel u. Friederick Pustet. Kempten 1923.).

U nizu savremenih religijsko-pedagoških pitanja, koja izilaze u redakciji Dr. Göttlera, izišao je kao 9. svezak spomenuti spis:

U vjerskoj obuci nije škola rada zadaća, da nauči djecu, kako će manuelno obraditi, što joj je podano kod izgrađivanja vjerskih pojmova, nego ona upućuje, kako valja kod obuke zaposliti duh, djece i uz živu i neprekidnu njihovu sa-

radnju sticati religijsko-čudoredne pojmove, koje će kasnije u ovom radu prokazivati, jer religija nije tek teorija, nego životna praksa, sazdana na vjerskim principima.

Ma da su dvojica saradivala kod obradbe temê, ipak je u temeljnim zasadama lijepo provedeno jedinstveno shvatanje, čemu je mnogo podpomogla dugogodišnja praksa pisaca te točno proučavanje dječjeg mišljenja i čuvstvovanja. Glavna učiteljica I. Huber obradila je temu: Vjersko-čudoredna škola u prvom godištu, gdje se pokazuje put, kojim treba ići u priopćivanju prvog religijskog gradiva dječ, kako bi ih se sasvim zaokupilo. Djeca neka motre prirodu, neka grade jaslice, neka se skupljaju u školi kod božićnog drvca, neka se zajedno s učiteljima mole Bogu, neka revno pohađaju sveto Otajstvo, pa i mnogo drugoga, što će ih potaći na ljubav, kako veli sv. Augustin (De catech. rudib. c. 4.), koja vjeruje i koja se ufa. — Župnik Raab govori o Vjerskoj obuci u nižim godištimu pučke škole prema datu škole rada. Djeca moraju, veli on, što više saradivati kod obradbe gradiva, naročito kod priprave, kod produblivanja i primjene njegove.

Glavni je rad djece u promatranju prirode i iskorišćivanja onoga, što su u njoj vidjela; djecu treba često voditi u crkvu i učiti je,

kako će se u njoj vladati; djecu treba učiti pjevati, moliti se Bogu, voditi ih na scenska prikazivanja, gdje će kasnije zgodne zadaće davati uvid u unutrašnju preradbu grade. Zgodna je i tabela o 86 lekcija iz bib. povijesti sa svojim praktičnim i originalnim uputama u rubrikama: Predradnje, Uporaba u životu, Duševno-čudoredna samoradnja, Rad ćutila.

Katholische Religionslehre von Dr. Arthur König. Šesto i sedmo izdanje priredio Dr. Karl Kastner. Erster Teil: Klasse II. u. III. Freiburg im Br. Herder.

Knjiga vodi računa o zasebnosti odredaba s obzirom na djevojačke škole u Njemačkoj, i radi toga se u mnogom razlikuje u načinu obradbenog gradiva od naših obučnih knjiga. Za IV. godište (bio bi to naš 5. r.) dolazi naprije kratka, pregledna bib. povijest staroga zavjeta, potom prošireni katekizam, i to onaj dio o zapovijedima, i napokon slike iz života prvih stoljeća Crkve. Za III. godište (naš 6. r.) podaje se biblijsko gradivo iz novoga zavjeta, iz proširenoga katekizma nauku o milosti i sakramentima, i napokon slike iz života Crkve u srednjem vijeku. Gradivo je tako udešeno, da glavni posao otpada na tumačenje vjeroučiteljevo, a tek manji na direktno učenje djece.

